

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA, PRZEMYSŁOWA I HANDLOWA

Własność intelektualna oznacza ogół praw wyłącznych przyznawanych z tytułu twórczości intelektualnej. Obejmuje dwa rodzaje praw: własność przemysłową, na którą składają się wynalazki (patenty), znaki towarowe, wzory przemysłowe i użytkowe, oznaczenia pochodzenia, oraz prawo autorskie, na które składa się własność artystyczna i literacka. Od wejścia w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w 2009 r. UE posiada wyraźnie określone kompetencje w dziedzinie praw własności intelektualnej (art. 118).

PODSTAWA PRAWNA

Art. 114 i 118 TFUE.

CELE

Chociaż prawa własności intelektualnej są regulowane przepisami prawa międzynarodowego i krajowego, podlegają one także prawodawstwu unijnemu. Art. 118 TFUE stanowi, że w ramach tworzenia i funkcjonowania jednolitego rynku Parlament i Rada, zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, wprowadzają środki dotyczące unijnego prawa własności intelektualnej w celu zapewnienia jednolitej ochrony w UE oraz utworzenia scentralizowanych ogólnounijnych systemów zezwoleń, koordynacji i nadzoru. Legislacyjna działalność UE w tej dziedzinie sprowadza się głównie do harmonizacji określonych aspektów praw własności intelektualnej we własnym systemie, jak w przypadku znaku towarowego UE czy wzoru unijnego, a w przyszłości także w przypadku patentu. Wiele instrumentów UE odzwierciedla międzynarodowe zobowiązania państw członkowskich wynikające z konwencji berneńskiej i rzymskiej, a także z [Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej](#) (TRIPS) Światowej Organizacji Handlu i z [międzynarodowych traktatów Światowej Organizacji Własności Intelektualnej](#) (WIPO) z 1996 r.

OSIĄGNIĘCIA

A. Harmonizacja prawodawstwa

1. Znaki towarowe i wzory

Ramy prawne w UE opierają się na czteropoziomowym systemie rejestracji znaków towarowych, który współistnieje z krajowymi systemami znaków towarowych zharmonizowanymi dyrektywą o znakach towarowych ([dyrektywa \(UE\) 2015/2436](#) z 16 grudnia 2015 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych). Oprócz procedury krajowej, możliwymi procedurami zmierzającymi do ochrony znaków towarowych w UE są: procedura Beneluxu, wprowadzony w 1994 r. znak towarowy Unii Europejskiej oraz procedura międzynarodowa. [Rozporządzenie \(UE\) 2017/1001](#) z 14 czerwca 2017 r. w sprawie znaku towarowego Unii Europejskiej kodyfikuje i zastępuje wcześniejsze

rozporządzenia WE w sprawie znaku towarowego UE. Kodyfikację przeprowadzono w trosce o jasność, biorąc pod uwagę fakt, że unijny system znaków towarowych już kilkakrotnie znacznie zmieniono. Unijny znak towarowy ma jednolity charakter i taki sam skutek w całej UE. Za zarządzanie znakami towarowymi UE i wzorami unijnymi odpowiada [Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelktualnej](#) (EUIPO). Rozporządzenie w sprawie unijnego znaku towarowego określa również wysokość opłat należnych EUIPO. Ustalono ją na poziomie, który gwarantuje, że generowane dochody pokryją koszty EUIPO oraz że uzupełnią krajowe systemy znaków towarowych.

Na mocy [dyrektywy 98/71/WE](#) z 13 października 1998 r. zbliżono ustawodawstwa krajowe w sprawie prawnej ochrony wzorów. Wniosek w sprawie [przekształcenia dyrektywy został poddany pod głosowanie w Parlamencie Europejskim 14 marca 2024 r.](#) Ma on zapewnić, żeby system ochrony wzorów uwzględniał rozwój cyfryzacji (w szczególności w związku z pojawieniem się drukarek 3D) i stał się łatwiej dostępny oraz uwzględniał potrzeby niezależnych projektantów, małych i średnich przedsiębiorstw oraz branż przemysłu, w których wzornictwo odgrywa istotną rolę. Osiągnię te cele dzięki obniżeniu kosztów, uproszczeniu procedur – szybsze i bardziej przewidywalne – oraz zwiększeniu pewności prawa. [Rozporządzeniem Rady \(WE\) nr 6/2002](#) z 12 grudnia 2001 r. (ze zmianami) ustanowiono wspólnotowy system ochrony wzorów. 14 marca 2024 r. Parlament Europejski przyjął [rezolucję ustawodawczą w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Rady \(WE\) nr 6/2002](#) i uchylającego rozporządzenie Komisji (WE) nr 2246/2002, aby dostosować system ochrony wzorów do wymogów cyfryzacji oraz poprawić dostępność, skuteczność i przystępność cenową systemów ochrony wzorów dzięki uproszczeniu procedur oraz optymalizacji poziomu i struktury należnych opłat. [Decyzją Rady 2006/954/WE](#) z 18 grudnia 2006 r. i [rozporządzeniem Rady \(WE\) nr 1891/2006](#) z tego samego dnia powiązано unijny system rejestracji wzorów z międzynarodowym systemem rejestracji wzorów przemysłowych [WIPO](#).

2. Prawo autorskie i prawa pokrewne

Prawo autorskie zapewnia, że twórcy, kompozytorzy, artyści, filmowcy i inni twórcy uzyskają wynagrodzenie za swoje dzieła i że dzieła te będą chronione. Technologie cyfrowe gruntownie zmieniły sposób, w jaki produkuje się, rozpowszechnia i wykorzystuje kreatywne treści. Przepisy UE dotyczące praw autorskich to 13 dyrektyw i dwa rozporządzenia, które harmonizują podstawowe prawa autorów i wykonawców, producentów i nadawców. Normy unijne pozwalają zredukować rozbieżności między krajami, zapewnić poziom ochrony wymagany do wspierania kreatywności i inwestycji w kreatywność, promować różnorodność kulturową oraz ułatwiają konsumentom i przedsiębiorstwom dostęp do treści i usług cyfrowych na całym jednolitym rynku.

a. Prawo autorskie

W [dyrektywie 2001/29/WE](#) z 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym dostosowano przepisy o prawach autorskich i pokrewnych do postępu technologicznego, ale nie nadążają one za niezwykle szybkimi zmianami, które zaszły w świecie cyfrowym, takimi jak zmiany w dystrybucji programów telewizyjnych

i radiowych oraz w dostępie do nich, w wyniku których 49% użytkowników internetu w UE ma dostęp do muzyki, treści audiowizualnych i gier online (według szacunków Eurostatu). Konieczna jest zatem harmonizacja przepisów dotyczących prawa autorskiego w całej UE dla konsumentów, twórców i przedsiębiorstw.

W unijnej dyrektywie o prawie autorskim (([UE](#)) [2019/790](#)) z 17 kwietnia 2019 r. przewidziano dodatkowe prawa autorskie dla wydawców prasowych oraz godziwe wynagrodzenie za treści chronione prawem autorskim. Jak dotąd platformy internetowe nie ponoszą odpowiedzialności prawnej za wykorzystywanie i umieszczanie treści chronionych prawem autorskim na swoich stronach. Nowe wymogi nie będą dotyczyć zamieszczania utworów chronionych prawem autorskim w celach niekomercyjnych w encyklopediach internetowych takich jak Wikipedia. [Dyrektywa \(UE\) 2019/789](#) w sprawie przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową została przyjęta tego samego dnia i ma na celu zwiększenie liczby programów telewizyjnych i radiowych dostępnych w internecie konsumentom w UE. Nadawcy coraz częściej oferują usługi online oprócz usług tradycyjnych, a użytkownicy oczekują nieprzerwanego dostępu do programów radiowych i telewizyjnych niezależnie od miejsca pobytu. W dyrektywie wprowadzono zasadę kraju pochodzenia, aby ułatwić udzielanie licencji na określone programy oferowane przez nadawców na platformach internetowych (np. równoległa transmisja w internecie (simulcasting) czy też możliwość obejrzenia lub wysłuchania programu później (catch-up)). Nadawcy muszą uzyskać pozwolenia na korzystanie z praw autorskich w swoim kraju siedziby (tj. kraju pochodzenia) w celu realizacji programów radiowych, telewizyjnych programów informacyjnych i programów na tematy bieżące oraz finansowanych z własnych środków produkcji dostępnych w Internecie we wszystkich państwach UE. Państwa członkowskie miały czas do 7 czerwca 2021 r. na wydanie odpowiednich przepisów spełniających wymogi dyrektywy.

[Dyrektywa \(UE\) 2017/1564](#) z 13 września 2017 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących i osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem ułatwia dostęp do książek i innych materiałów drukowanych w odpowiednim formacie i ich obieg na jednolitym rynku.

[Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2017/1128](#) z 14 czerwca 2017 r. w sprawie transgranicznego przenoszenia na rynku wewnętrznym usług online w zakresie treści ma na celu zagwarantowanie, że konsumenci, którzy wykupują lub subskrybują dostęp do filmów, programów sportowych, muzyki, e-booków i gier, będą mieli do nich dostęp podczas pobytu w innych państwach członkowskich UE.

b. Okres ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych

Prawa te są chronione przez całe życie autora / twórcy i przez 70 lat po jego śmierci. [Dyrektywa 2011/77/UE](#) zmieniająca dyrektywę 2006/116/WE w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych wydłużyła czas ochrony praw autorskich w przypadku wykonawców nagrań dźwiękowych z 50 do 70 lat po zarejestrowaniu, a dla autorów muzyki, takich jak kompozytorzy i autorzy tekstów, do 70 lat po śmierci autora. 70-letni okres ochrony stał się międzynarodowym

standardem w ochronie nagrań dźwiękowych. Obecnie w 64 krajach na całym świecie okres ochrony nagrań dźwiękowych wynosi co najmniej 70 lat.

c. Programy komputerowe i bazy danych

Na podstawie [dyrektywy 91/250/EWG](#) wymagano od państw członkowskich ochrony prawem autorskim programów komputerowych uznawanych za dzieła literackie w rozumieniu konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych. Zostało to skodyfikowane w [dyrektywie 2009/24/WE](#). [Dyrektywa 96/9/WE](#) (dyrektywa w sprawie baz danych) przewiduje ochronę prawną baz danych, przy czym bazę danych definiuje jako „zbiór niezależnych utworów, danych lub innych materiałów uporządkowanych w sposób systematyczny lub metodyczny, indywidualnie dostępnych środkami elektronicznymi lub innymi sposobami”. Dyrektywa ta stanowi, że bazy danych są chronione zarówno prawem autorskim odnoszącym się do twórczości intelektualnej, jak i prawem sui generis chroniącym inwestycje (pieniądze, zasoby ludzkie, wysiłki i energię) w uzyskanie, weryfikację lub przedstawienie zawartości bazy danych. 23 lutego 2022 r. Komisja przedstawiła wniosek dotyczący nowego rozporządzenia w sprawie zharmonizowanych przepisów dotyczących sprawiedliwego dostępu do danych i ich wykorzystywania ([akt o danych](#)), którego celem jest zapewnienie sprawiedliwego podziału wartości z danych między podmioty w gospodarce opartej na danych oraz ułatwienie dostępu do danych i ich wykorzystywania. Po intensywnych pracach legislacyjnych wspieranych [analizami akademickimi](#)^[1] 9 listopada 2023 r. na sesji plenarnej Parlamentu przyjęto w pierwszym czytaniu [stanowisko](#) w sprawie tego wniosku. 30 maja 2022 r. Parlament i Rada przyjęły [akt w sprawie zarządzania danymi](#), który wprowadza mechanizmy ułatwiające ponowne wykorzystywanie niektórych kategorii chronionych danych sektora publicznego, zwiększenie zaufania do usług pośrednictwa w zakresie danych oraz wspieranie altruistycznego podejścia do danych w całej UE.

d. Organizacje zbiorowego zarządzania

W celu rozpowszechniania treści chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi należy uzyskać licencję na te prawa od różnych podmiotów, którym te prawa przysługują. Podmioty prawa autorskiego mogą powierzyć przysługujące im prawa organizacji zbiorowego zarządzania, która zarządza nimi w ich imieniu. Organizacja zbiorowego zarządzania jest zobowiązana do zarządzania tymi prawami, chyba że poda obiektywnie uzasadnione powody odmowy zarządzania. W [dyrektywie 2014/26/UE](#) w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania online na rynku wewnętrznym określono wymogi mające zastosowanie do organizacji zbiorowego zarządzania, aby zapewnić wysoki poziom zarządzania, zarządzania finansowego, przejrzystości i sprawozdawczości. Jej celem jest zagwarantowanie, by podmioty praw autorskich miały wpływ na zarządzanie swoimi prawami, a także lepsze funkcjonowanie organizacji zbiorowego zarządzania dzięki ogólnounijnym normom. Państwa członkowskie muszą dopilnować,

[1]Leistner M. i Antoine L., „IPR and the use of open data and data sharing initiatives by public and private actors” [Prawo własności intelektualnej a korzystanie z otwartych danych i inicjatywy udostępniania danych przez podmioty publiczne i prywatne], Departament Tematyczny ds. Praw Obywatelskich i Spraw Konstytucyjnych, Parlament Europejski, maj 2022 r.

aby organizacje zbiorowego zarządzania działały w najlepszym interesie podmiotów praw autorskich, których reprezentują.

3. Patenty

Patent to tytuł prawny, którego można udzielić w stosunku do wynalazku o charakterze technicznym, pod warunkiem że wynalazek jest nowy, zawiera nowatorskie rozwiązania i może mieć przemysłowe zastosowanie. Właściciel patentu ma prawo uniemożliwić innym osobom wytwarzanie, stosowanie lub sprzedaż wynalazku bez jego zezwolenia. Patenty zachęcają przedsiębiorstwa do koniecznych inwestycji w innowację, a także motywują osoby indywidualne i przedsiębiorstwa do inwestowania w badania i rozwój. W Europie wynalazki techniczne mogą być chronione za pomocą patentów krajowych, udzielanych przez właściwe organy krajowe, lub patentów europejskich przyznawanych centralnie przez [Europejski Urząd Patentowy](#) (EUP). Urząd ten jest organem wykonawczym Europejskiej Organizacji Patentowej, która zrzesza obecnie 39 umawiających się państw. Sama UE nie jest członkiem tej organizacji.

Po wieloletnich dyskusjach w gronie państw członkowskich Parlament i Rada zatwierdziły w 2012 r. podstawę prawną dla patentu europejskiego o jednolitym skutku (jednolity patent). W ten sposób międzynarodowym porozumieniem pomiędzy państwami członkowskimi ustanowiono jednolitą i wyspecjalizowaną jurysdykcję w kwestiach patentowych.

Zatwierdzenie przez Trybunał Sprawiedliwości (TSUE) pakietu patentowego wyrokiem z 5 maja 2015 r. w sprawach C-146/13 i C-147/13 utorowało drogę do [prawdziwie europejskiego patentu](#). Poprzedni system wspólnie z nowym systemem i obowiązującymi [środkami przejściowymi](#).

Od czasu wejścia w życie 1 czerwca 2023 r. jednolity patent UE, który jest przyznawany przez Europejski Urząd Patentowy, zapewnia jednolitą ochronę o jednakowym skutku we wszystkich uczestniczących w systemie państwach UE. Przedsiębiorcy będą mogli chronić swoje wynalazki we wszystkich państwach członkowskich UE na mocy autentycznego patentu UE. Będą również mieć możliwość zaskarżenia i obrony jednolitych patentów w jednym postępowaniu sądowym przed nowo utworzonym [Jednolitym Sądem Patentowym \(JSP\)](#). Pozwoli to usprawnić system i zaoszczędzić na kosztach tłumaczenia. [Porozumienie w sprawie JSP](#) ustanawia pierwszeństwo prawa UE (art. 20 porozumienia) oraz stanowi, że orzeczenia TSUE są wiążące dla JSP. JSP jest obecnie wspólnym sądem dla 17 państw członkowskich UE. Składa się on z Sądu Pierwszej Instancji, Sądu Apelacyjnego i Sekretariatu. Sąd Pierwszej Instancji ma zdecentralizowaną strukturę i składa się z oddziału centralnego w Paryżu z filią w Monachium, a także z oddziałów regionalnych i lokalnych w całej Europie. Sąd Apelacyjny ma siedzibę w Luksemburgu i orzeka w przedmiocie odwołań od orzeczeń Sądu Pierwszej Instancji oraz wniosków o ponowne rozpoznanie ostatecznych orzeczeń Sądu.

4. Tajemnice handlowe

Praktykę nadawania informacjom handlowym (know-how) poufnego charakteru stosuje się od stuleci. W wielu krajach istnieją instrumenty prawne służące ochronie tajemnic handlowych, stanowiące lub nie część prawa własności intelektualnej. Poziomu ochrony informacji poufnych nie można porównać z innymi obszarami

prawa autorskiego, takimi jak patenty, prawo autorskie i znaki towarowe. Taka ochrona może jednak, zasadniczo, obowiązywać bezterminowo. Ochrona tajemnic handlowych jest bardziej zróżnicowana w zależności od kraju niż w przypadku innych obszarów prawa autorskiego, i może być nawet korzystniejsza i tańsza niż formalna ochrona patentu. Od 2016 r. istnieją ramy prawne UE, a mianowicie [dyrektywa \(UE\) 2016/943](#) w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem

5. Prawa własności intelektualnej w odniesieniu do odmian roślin

Ochrona odmian roślin, zwana również prawem do ochrony odmian roślin, jest formą prawa własności intelektualnej przyznawanego hodowcy nowej odmiany rośliny. Unijny system ochrony odmian roślin, oparty na zasadach zawartych w [Akcji z 1991 r. o Międzynarodowej konwencji o ochronie nowych odmian roślin](#), przyspiesza rozwój rolnictwa i ogrodnictwa. System ochrony praw do odmian roślin został ustanowiony na mocy prawodawstwa UE. System umożliwia uznawanie odmian roślin za przedmiot prawa własności intelektualnej. Za wdrażanie i stosowanie systemu odpowiedzialny jest Wspólnotowy Urząd Ochrony Odmian Roślin.

6. Oznaczenia geograficzne

W unijnym [rolnym systemie praw własności intelektualnej](#) nazwy produktów zarejestrowanych jako posiadające oznaczenia geograficzne są prawnie chronione przed imitacją i niewłaściwym wykorzystaniem w UE i w krajach spoza UE, z którymi podpisano specjalną umowę o ochronie. Nazwy produktów mogą uzyskać oznaczenie geograficzne, jeżeli mają szczególny związek z miejscem, w którym produkt jest wytwarzany. Takie uznanie wzbudza zaufanie konsumentów i umożliwia im odróżnienie produktów wysokiej jakości, a jednocześnie ułatwia producentom wprowadzanie produktów do obrotu. Uznane za własność intelektualną oznaczenia geograficzne odgrywają coraz ważniejszą rolę w [negocjacjach handlowych między UE a innymi krajami](#). W [rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2024/1143 z 11 kwietnia 2024 r. w sprawie oznaczeń geograficznych w odniesieniu do wina, napojów spirytusowych i produktów rolnych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności i określeń jakościowych stosowanych fakultatywnie w odniesieniu do produktów rolnych](#) wymieniono produkty, które mają właściwości, cechy charakterystyczne lub renomę ze względu na czynniki naturalne i ludzkie związane z ich miejscem pochodzenia. Produkty, które ubiegają się o oznaczenie geograficzne lub je im przyznano są wpisywane do [rejestrów oznaczeń geograficznych](#). 12 września 2023 r. Parlament przyjął stanowisko dotyczące podobnego [rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych produktów rzemieślniczych i przemysłowych](#) oraz zmieniającego rozporządzenia (UE) 2017/1001 i (UE) 2019/1753. Dzięki [rozporządzeniu 2023/2411](#) z 18 października 2023 r. oznaczenia geograficzne produktów przemysłowych, które mogą być powiązane z obszarem geograficznym ich produkcji (jak noże z Albacete, czeskie kryształły i porcelana z Limoges), są chronione podobnie jak żywność lub napoje z konkretnych regionów.

Na szczeblu międzynarodowym [decyzja Rady \(UE\) 2019/1754](#) z 7 października 2019 r. w sprawie przystąpienia Unii Europejskiej do Aktu genewskiego Porozumienia

lizbońskiego w sprawie nazw pochodzenia i oznaczeń geograficznych wyznacza EUIPO jako właściwy organ w odniesieniu do oznaczeń geograficznych.

7. Walka z podrabianiem

Według szacunków wartość importowanych do UE towarów podrobionych i pirackich wynosi około 85 mld EUR (do 5% łącznej wartości importu). Handel towarami pirackimi reprezentuje aż 2,5% handlu i ma wartość 338 mld EUR, co powoduje znaczne szkody dla podmiotów praw autorskich, rządów i gospodarek.

Ponieważ różnice między krajowymi systemami karania za działania związane z podrabianiem i piractwem utrudniają państwom członkowskim skuteczną walkę z tego rodzaju przestępstwami, Parlament i Rada przyjęły początkowo [dyrektywę 2004/48/WE](#) w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej. Celem tej dyrektywy, w której przewidziano rozwiązania, procedury i środki naprawcze na mocy prawa cywilnego i administracyjnego, jest wzmocnienie walki z piractwem i podrabianiem dzięki zbliżeniu ustawodawstw krajowych. Zapewni to wysoki, równoważny i zharmonizowany poziom ochrony własności intelektualnej na jednolitym rynku. W [rozporządzeniu \(UE\) nr 608/2013](#) w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej przez organy celne wprowadzono przepisy proceduralne dotyczące egzekwowania praw własności intelektualnej przez organy celne w przypadku towarów podlegających dozorowi celnemu lub kontroli celnej.

B. Koncepcja wyczerpania praw

1. Definicja

Ta koncepcja lub doktryna prawna mająca zastosowanie do wszystkich dziedzin własności przemysłowej oznacza, że po sprzedaży produktu objętego prawem własności intelektualnej (np. patentem) przez posiadacza praw własności intelektualnej lub przez inne podmioty za zgodą posiadacza praw, uznaje się, że prawo własności intelektualnej zostało wyczerpane. W Unii Europejskiej TSUE zawsze interpretuje traktaty UE w ten sposób, że uprawnienia przyznane na mocy prawa własności intelektualnej uznaje się za wyczerpane w momencie gdy produkt trafia na rynek (wprowadzony przez posiadaczy praw lub za ich zgodą). Właściciel prawa własności przemysłowej lub handlowej chronionego prawem jednego państwa członkowskiego nie może powoływać się na to prawo, aby uniemożliwić przywóz lub wprowadzenie do obrotu produktów już wprowadzonych do obrotu w innym państwie członkowskim.

2. Ograniczenia

Wyczerpanie praw unijnych nie stosuje się do wprowadzania do obrotu produktu podrobionego lub do produktów wprowadzanych do obrotu poza Europejskim Obszarem Gospodarczym (art. 6 porozumienia TRIPS). W 1999 r. TSUE orzekł w wyroku w sprawie *Sebago Inc. i Ancienne Maison Dubois & Fils/ GB-Unic SA (C-173/98)*, że państwom członkowskim nie wolno stanowić w prawie krajowym o wyczerpaniu praw nadanych przez znak towarowy produktom wprowadzonym do obrotu w państwach trzecich.

3. Akty prawne w tej dziedzinie

Przepisy UE dotyczące wyczerpania są w dużej mierze wynikiem orzecznictwa TSUE i wykładni art. 34 TFUE dotyczącego środków o skutku równoważnym z

ograniczeniami ilościowymi między państwami członkowskimi^[2]. Orzecznictwo to odzwierciedlono w każdym z odpowiednich aktów prawnych UE dotyczących praw własności intelektualnej.

C. Najnowsze orzecznictwo TSUE

W 2012 r. TSUE potwierdził w sprawie SAS ([C-406/10](#)), że zgodnie z dyrektywą 91/250/EWG tylko wyrażony w formie program komputerowy podlega ochronie prawem autorskim w zakresie, w jakim logika, algorytmy i języki programowania obejmują koncepcje i zasady. Owe koncepcje i zasady nie podlegają ochronie zgodnie z dyrektywą (pkt 32 wyroku). Trybunał podkreślił, że ani zbiór funkcji programu komputerowego, ani język programowania i format plików danych używanych w danym programie komputerowym w celu korzystania z określonych jego funkcji nie stanowią formy wyrażenia tego programu w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 91/250/EWG (pkt 39).

W wyroku w sprawie [C-160/15](#) (GS Media BV/Sanoma Media Netherlands BV i inni) TSUE stwierdził, że umieszczenie w witrynie internetowej hiperłączy odsyłających do chronionych prawem autorskim utworów swobodnie dostępnych w innej witrynie internetowej bez zezwolenia autora nie stanowi „publicznego udostępniania”, w przypadku gdy osoba, która udostępniła łącze, nie wiedziała o bezprawnym charakterze publikacji utworów i nie próbowała uzyskać korzyści finansowych.

W wyroku w sprawie [C-484/14](#) z 15 września 2016 r. TSUE stwierdził, że bezpłatne publiczne udostępnianie sieci Wi-Fi w celu przyciągnięcia uwagi potencjalnych klientów do sprzedawanych dóbr lub świadczonych usług stanowi „usługę społeczeństwa informacyjnego” na mocy dyrektywy 2000/31/WE, i potwierdził, że pod pewnymi warunkami dostawca usług udzielający dostępu do sieci telekomunikacyjnej nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności za przekazywane informacje. W związku z tym podmioty prawa autorskiego nie mają prawa żądać odszkodowania na tej podstawie, argumentując, że sieć została użyta przez osoby trzecie do naruszenia ich praw. Zabezpieczenie połączenia z internetem hasłem umożliwia kompromis między prawami własności intelektualnej posiadacza praw a wolnością prowadzenia działalności gospodarczej przez dostawców usługi dostępu do internetu i wolnym dostępem do informacji przez użytkowników sieci.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Własność intelektualna tworzy wartość dodaną dla unijnych przedsiębiorstw i gospodarek. Jej jednolita ochrona i egzekwowanie przyczyniają się do wspierania innowacji i wzrostu gospodarczego. Parlament angażuje się w związku z tym w harmonizację praw własności intelektualnej i utworzenie jednolitego unijnego systemu równoległe z krajowymi systemami, jak w przypadku znaku towarowego UE, wzoru unijnego oraz patentu europejskiego o jednolitym skutku.

W rozmaitych rezolucjach w sprawie praw własności intelektualnej, a w szczególności w sprawie prawnej ochrony baz danych, wynalazków biotechnologicznych i praw autorskich, Parlament opowiedział się za stopniową harmonizacją takich praw. Sprzeciwił się także udzielaniu patentów na części ciała ludzkiego. 27 lutego 2014 r.

[2]Zob. Centrafarm i Adriaan de Peijper/ Sterling Drug Inc (sprawa C-15/74) oraz Merck i Co Inc./Stephar BV i Petrus Stephanus Exler (sprawa C-187/80).

Parlament Europejski przyjął w związku ze sprawozdaniem z własnej inicjatywy rezolucję w sprawie opłat licencyjnych za kopie na użytek prywatny (prawo do sporządzania na użytek prywatny kopii legalnie nabytych treści), gdyż wskutek postępu technologicznego cyfrowe sporządzanie kopii na użytek prywatny nabrało dużego znaczenia gospodarczego. Parlament odegrał także bardzo aktywną rolę podczas opracowywania projektu traktatu WIPO [o wyjątkach w prawie autorskim dla osób niedowidzących \(traktat z Marrakeszu\)](#).

W ramach prac przygotowawczych do przeglądu unijnego prawa autorskiego (zob. A.2.a) Parlament przyjął we wrześniu 2018 r. sprawozdanie zawierające pewną liczbę istotnych zaleceń dotyczących wszystkich rozważanych kwestii. W trakcie procesu legislacyjnego toczyła się ożywiona debata publiczna dotycząca art. 11 i 13 projektu dyrektywy w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym. Jej zwieńczeniem było głosowanie w Parlamencie popierające wysiłki na rzecz nowego prawa pozwalającego wydawcom prasowym na pobieranie wynagrodzenia za korzystanie z ich treści na niektórych dużych platformach informacyjnych i nowego prawa ułatwiającego śledzenie naruszeń praw autorskich w internecie. Branża twórcza była zadowolona, ale przedstawiciele firm technologicznych zaatakowali propozycje. Ostatecznie głosowanie w Parlamencie po raz kolejny zadecydowało o przyjęciu dyrektywy UE w sprawie praw autorskich.

[Analiza](#) dla Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego i badania zlecone przez Departament Tematyczny ds. Praw Obywatelskich i Spraw Konstytucyjnych wskazują, że sztuczna inteligencja (AI) stanowi wyzwanie dla ochrony praw autorskich, w szczególności w odniesieniu do nieujawnianego uczenia AI na bazie materiałów chronionych prawem autorskim lub danych chronionych, a następnie generowania treści przez AI^[3]. Ponadto niektóre ustalenia umowne ułatwiają usuwanie praw własności intelektualnej z danych lub pozwalają na przejęcie praw własności intelektualnej podmiotów, pod pretekstem że publikacja nastąpiła na określonej platformie lub że do powstania dzieła/wynalazku doszło w ramach umowy o świadczenie usług. Takie ustalenia obejmują:

- ustalenia prawne, które pozbawiają twórców ich praw własności intelektualnej lub zmuszają ich do udzielania nieodpłatnych licencji na treści umieszczane w ofercie usług platform cyfrowych i na ich serwerach lub które przenoszą takie prawa na platformy,
- umowy wykupu, na mocy których platformy przejmują prawa własności intelektualnej twórców,
- ustalenia prawne, które pozbawiają pracowników, wynalazców lub twórców praw własności intelektualnej do treści powstałych podczas ich zatrudnienia lub świadczenia usług lub które przenoszą takie prawa na pracodawcę („praca najemna”)^[4].

[3]Maciejewski M., „Metaverse”, Departament Tematyczny ds. Praw Obywatelskich i Spraw Konstytucyjnych, Parlament Europejski, czerwiec 2023 r., s. 57.

[4]Macrez F. et al., „Buyout contracts imposed by platforms in the cultural and creative sector” [Umowy wykupu narzucane przez platformy w sektorze kultury i kreatywnym], Departament Tematyczny ds. Praw Obywatelskich i Spraw Konstytucyjnych, Parlament Europejski, październik 2023 r.; Maciejewski M., „Metaverse”, Departament Tematyczny ds. Praw Obywatelskich i Spraw Konstytucyjnych, Parlament Europejski, czerwiec 2023 r.

Alexandru-George Moş / Mariusz Maciejewski / Udo Bux
05/2024